

ŞİZOFRENİ TEDAVİ KILAVUZU

Editörler

Alp Üçok

Haldun Soygür

Güncellenmiş İkinci Baskı

Şizofreni Tedavi Kılavuzu

Güncellenmiş İkinci Baskı

Editörler:
Alp Üçok
Haldun Soygür

Bilimsel Çalışma Birimleri Dizisi – No: 12

Şizofreni Tedavi Kılavuzu

© Türkiye Psikiyatri Derneği (Tanıtım için yapılacak alıntılar dıŐında Türkiye Psikiyatri Derneği'nin yazılı izni olmaksızın hişbir yolla çoğaltılamaz.)

ISBN: 978-9944-5835-7-2

Editörler:

Alp Üçok
Haldun Soygür

Seri Editörü:

Doğan Yeşilbursa
Türkiye Psikiyatri Derneği Genel Başkanı

1. Baskı: Mayıs 2005 (Editörler: Köksal Alptekin, Cem Atbaşoğlu), Ankara

2. Baskı: Ekim 2010, Ankara

Tasarım ve Uygulama:

BAYT Bilimsel AraŐtırmalar Basın Yayın ve Tanıtım Ltd. Őti.,
Ziya Gökalp Cad. 30/31, 06420 Kızılay, Ankara
Tel: (0312) 431 30 62

Baskı:

Tuna Matbaası
Bahçekapı Mah., 50. Sk., No: 7, 06370 ŐaŐmaz, Ankara
Tel: (0312) 278 34 34

Baskı Tarihi: 1 Ekim 2010

TÜRKİYE PSİKIYATRİ DERNEĞİ
ŞİZOFRENİ VE DİĞER PSİKOTİK BOZUKLUKLAR
BİLİMSEL ÇALIŞMA BİRİMİ

Şizofreni Tedavi Kılavuzu

Güncellenmiş İkinci Baskı

Editörler:

Alp Üçok

Haldun Soygür

Seri Editörü:

Doğan Yeşilbursa

Türkiye Psikiyatri Derneği Genel Başkanı

Bilimsel Çalışma Birimleri Dizisi – No: 12

İçindekiler

Yazarlar	vi
Metinleri Değerlendiren Uzmanlar	vi
Sunuş.....	vii
Önsöz	ix
ŞİZOFRENİ HASTALARINDA DEĞERLENDİRME İLKELERİ	1
ŞİZOFRENİDE GENEL TEDAVİ İLKELERİ ve AKUT ALEVLENME DÖNEMİNDE TEDAVİ.....	5
ŞİZOFRENİDE SÜRDÜRÜM TEDAVİSİ.....	13
TEDAVİYE DİRENÇLİ ŞİZOFRENİ	23
ŞİZOFRENİDE DEPRESYONUN TEDAVİSİ	35
ŞİZOFRENİDE İNTİHAR DAVRANIŞI	45
ŞİZOFRENİ VE EŞLİK EDEN MADDE KULLANIM BOZUKLUĞU OLAN HASTALARDA TEDAVİ	53
ŞİZOFRENİYE EŞLİK EDEN ANKSİYETE BOZUKLUKLARININ TEDAVİSİ	63
ŞİZOFRENİ HASTALARINDA GEBELİK ve LOHUSALIK DÖNEMİNDE TEDAVİ.....	67
YAŞLI ŞİZOFRENİ HASTASI TEDAVİ KILAVUZU	87
ANTİPSİKOTİK İLAÇLARIN YAN ETKİLERİ	95
ŞİZOFRENİDE İLAÇ ETKİLEŞMELERİ ve FARMAKOGENETİK.....	115
ŞİZOFRENİDE BİLİŞSEL İŞLEVLERİ GELİŞTİRMEYE YÖNELİK TEDAVİLER.....	125
ŞİZOFRENİDE RUHSAL-TOPLUMSAL TEDAVİLER	129
ŞİZOFRENİ HASTALARINDA ELEKTROKONVULSİF TEDAVİ.....	141

Yazarlar

Doç. Dr. Berna Binnur Akdede

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Psikiyatri Anabilim Dalı

Prof. Dr. Köksal Alptekin

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Psikiyatri Anabilim Dalı

Doç. Dr. A. Elif Anıl Yağcıoğlu

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Psikiyatri Anabilim Dalı

Prof. Dr. Nazan Aydın

Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Psikiyatri Anabilim Dalı

Prof. Dr. Halise Devrimci Özgüven

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Psikiyatri Anabilim Dalı

Doç. Dr. Nesrin Dilbaz

Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi,
2. Psikiyatri Kliniği

Dr. Aslı Enez

Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi,
2. Psikiyatri Kliniği

Prof. Dr. Ayşen Esen Danacı

Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, Psikiyatri
Anabilim Dalı

Prof. Dr. Hasan Herken

Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi, Psikiyatri
Anabilim Dalı

Dr. E. Müjgan Özen

Başakşehir Devlet Hastanesi,
Psikiyatri Kliniği

Doç. Dr. Haldun Soygür

Ankara Onkoloji Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Psikiyatri Kliniği

Doç. Dr. Eylem Şahin Cankurtaran

Ankara Onkoloji Eğitim ve Araştırma Hastanesi,
Psikiyatri Kliniği

Doç. Dr. Solmaz Türkcan

Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi

Dr. Semra Ulusoy Kaymak

Ankara Onkoloji Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Psikiyatri Kliniği

Prof. Dr. Alp Üçok

İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Psikiyatri Anabilim Dalı

Prof. Dr. Mustafa Yıldız

Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Psikiyatri Anabilim Dalı

Dr. Sibel Çakır

İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Psikiyatri Anabilim Dalı

Prof. Dr. Cem Atbaşoğlu

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Psikiyatri Anabilim Dalı

Doç. Dr. Meram Can Saka

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Psikiyatri Anabilim Dalı

Doç. Dr. Osman Vırıt

Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Psikiyatri Anabilim Dalı

Metinleri Değerlendiren Uzmanlar

Doç. Dr. Fisun Akdeniz

Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi
Psikiyatri Anabilim Dalı

Doç. Dr. Oğuz Karamustafalıoğlu

Şişli Etfal Eğitim Hastanesi
Psikiyatri Kliniği

Prof. Dr. Işın Baral Kulaksızoğlu

İstanbul Tıp Fakültesi
Psikiyatri Anabilim Dalı

Doç. Dr. Timuçin Oral

İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi
Psikoloji Bölümü

Prof. Dr. Raşit Tükel

İstanbul Tıp Fakültesi
Psikiyatri Anabilim Dalı

Prof. Dr. İlhan Yargıç

İstanbul Tıp Fakültesi
Psikiyatri Anabilim Dalı

Sunuş

Derneğimizin temel amaçları doğrultusunda, bilimsel çalışma birimlerimizin yayınlarını referans bilgi kaynağı olarak üyelerimize ve psikiyatri topluluğuna aktarma konusundaki çalışmalar artarak sürmektedir.

“Şizofreni Tedavi Kılavuzu” kitabı 2005 yılında yayımlandıktan sonra, alandaki yeni çalışmalar ve veriler gözden geçirilerek güncellenme gereksinimi ortaya çıkmış, kitap TPD- Şizofreni ve Diğer Psikotik Bozukluklar Bilimsel Çalışma Birimi üyeleri tarafından yeniden oluşturulmuştur.

TPD yayınlarının tüm bilimsel platformlarda ve gereğinde adli süreçlerde referans olma özelliği ile, üyelerimizin güncel bilgi, beceri ve donanım sahibi olmalarını, daha yetkin ve güvenceli olarak uygulama ve araştırmalarını sürdürmelerini sağlamayı hedeflemektedir.

Emeği geçen editörlere ve tüm yazarlara Türkiye Psikiyatri Derneği üyeleri adına teşekkür ediyorum.

Üretken çalışmaların sürmesi dileğiyle,

Doç. Dr. Doğan Yeşilbursa
TPD Genel Başkanı

Önsöz

Güncellenmiş ikinci baskı neden ve nasıl hazırlandı?

Psikiyatrik bozuklukların tedavisine ilişkin veriler her geçen gün artıyor. Tüm bu bilgi bombardımanının içinden bize yol gösterecek olanları seçmek oldukça güç. Eğitim kurumlarında görev yapan ya da birden fazla psikiyatri hekiminin bulunduğu bir merkezde çalışan meslektaşlarımız tedavi konusunda birbirlerinin deneyimlerinden yararlanma şansına sahip. Tedavi kılavuzları özellikle tedavi konusunda meslektaşlarıyla bilgi alışverişinde bulunma şansı olmayan hekimler için de bir başvuru kaynağı oluşturuyor. TPD Şizofreni Tedavi Kılavuzu'nun ilk baskısı dünyadaki benzerlerini de dikkate alarak ülkemizde uzmanların fikir birliğine dayalı bir tedavi rehberi oluşturmak amacıyla hazırlandı ve 2005 yılında yayımlandı.

Tedavi kılavuzlarının bir amacı da belirli bir psikiyatrik bozukluğun tedavisinde ülke genelinde olabildiğince standart bir tedavinin çerçevesini oluşturmaktır. Örneğin bir şizofreni hastasına ilk episod sonrasında koruyucu tedavinin ne kadar sürmesi konusunda değişik kliniklerdeki uzmanların görüş farklılıkları bir yana, aynı klinikte çalışan uzmanların görüşleri bile büyük farklılıklar gösteriyor. Tedavi algoritmaları genellikle bu tür kılavuzların hekimliğin sanat yanını, yani hekimin hastanın özel durumunu gözetererek tedavi planlamasına engel olacağı yönünde endişelere yol açıyor.

Tıbbın her alanında tedavi seçiminde hastanın bireysel özelliklerini dikkate alarak karar vermenin esas olduğunu biliyoruz. Tedavi kılavuzları hastamızı nasıl tedavi edeceğimize karar verirken son araştırma bulguları ve uzman görüşlerini de dikkate alma olanağı tanımaktadır. Bu süreçte ülkemizdeki psikiyatri kliniklerinin kapasitesi, personel yeterliliği, hasta yükü gibi özellikleri de dikkate alınmakla beraber, tedavi seçiminde kurumdan çok hastanın özelliklerinin gözetilmesi vurgulanmaktadır.

Kılavuzun güncellenmiş yeni bir baskısının hazırlanması süreci 2008 yılında başladı. İlk baskıdaki yazarlardan bölümlerini son bilgi birikimlerini de kapsayacak şekilde güncellemeleri istendi. Kılavuzun yeni baskısında yer alması gerekli görülen bölümler belirlendi. Örneğin, özellikle asistanlık eğitimine devam

eden meslektaşlarımıza yol göstermesi amacıyla hastaya yaklaşım konusunda bir akış şeması kılavuzun giriş bölümünde yer aldı. İntihar konusu daha önce depresyon alt başlığında yer alırken, yeni baskıda ayrı bir bölümde incelendi. Gebelik ve lohusalıkta tedavi yaklaşımı ve alkol-madde bağımlılığına yaklaşım da yeni eklenen bölümleri oluşturuyor. Metinlerde yer alması planlanan değişiklikler ve öneriler 2009 yılında 13. Bahar Sempozyumunda bir panelde tartışıldı ve gerek BÇB üyelerinin gerekse diğer dinleyicilerin katkıları çerçevesinde şekillendirildi. Daha sonra gözden geçirilmiş baskıdaki başlıkların içeriği, editörlerin yanı sıra o konuda uzman olan meslektaşlarımızın da değerlendirmesine sunuldu. Onlardan gelen öneriler yazarlara iletilerek metinlere son şekli verildi. Kılavuza bu şekilde katkıda bulunan meslektaşlarımızın isimleri başlangıç bölümünde yer almaktadır.

Bu baskıyı hazırlarken olabildiğince geniş katılımlı bir süreci hedefledik. Yazı dilinde ve formatta olabildiğince ortak bir çizgi oluşturmaya çalıştık. Ancak konuların sunumunda gerek ayrıntı düzeyi gerekse tarz bakımından farklılıklar olduğunu göreceksiniz. Ayrıca elinizdeki kılavuzun da bazı eksikliklerinin olması kaçınılmazdır. Eksiklik ve hatalarımız varsa bunları sonraki kılavuzlarda gidermeyi görev sayıyoruz. Meslektaşlarımıza ve hastalarımıza yararlı olması dileğiyle.

Dr. Alp Üçok
Dr. Haldun Soygür